

LEDA

LEKSIKOGRAFER
I DANMARK

LEDA-Nyt nr. 58 – december 2014

ISSN 1603-7006

Redigeret af Sussi Olsen, Anita Ågerup Jervelund og Merete Korvenius Jørgensen

Meddelelser fra bestyrelsen	s. 2
Drukner vi i succes? – om sproget.dk	s. 3
Fra lydfil til ordbogsartikel i ODT	s.11
Kend din leksikograf	s.17
Om dansk leksikografi i MLL	s. 20
ENeL – European Network of e-Lexicography	s. 24
Mindeord	s. 25
Annoncering af konferencer	s. 26

Meddelelser fra bestyrelsen

Imellem hvert nyhedsbrev lægges nyheder på vores hjemmeside: <http://leksikografer.dk>. Her bringes også annoncer for konferencer, seminarer og lign. som skønnes værende af interesse for vores medlemmer.

Bestyrelsen arbejder på at arrangere et medlemsmøde i februar. Mødet er dog endnu ikke endeligt fastlagt. Der vil blive udsendt en mail om mødet, og det vil blive annonceret på hjemmesiden.

LEDA-Nyt udgives af Foreningen af Leksikografer i Danmark (LEDA) og udkommer to gange om året. LEDA-Nyt udsendes fast til LEDA's medlemmer, og ældre numre af tidsskriftet kan desuden downloades fra LEDAs hjemmeside (www.leksikografer.dk).

Bidrag til næste nyhedsbrev sendes til formanden inden 1. marts 2015.

Dette nummer er redigeret af Sussi Olsen, Anita Ågerup Jervelund samt Merete Korvenius Jørgensen

LEDA er en forening der fungerer som forum for praktisk og videnskabeligt ordbogsarbejde og ledes af en bestyrelse, som frem til næste generalforsamling består af:

Sussi Olsen (KU, Center for Sprogteknologi), formand, saolsen@hum.ku.dk

Merete K. Jørgensen (DSL), næstformand, mkj@dsl.sk

Anita Ågerup Jervelund (Dansk Sprognævn), kasserer, aagerup@dsn.dk

Lena Wienecke Andersen, lana@wienecke.dk

Jacqueline Levin (Ordbogen A/S), jrl@ordbogen.com

Lotte Follin (Gyldendal), lotte_follin@gyldendal.dk

Thomas Troelsgård (DSL), tt@dsl.dk

Kontingent for medlemskab af Foreningen af Leksikografer i Danmark (LEDA) 125,- DKK (kan indbetales via netbank: reg.nr. 1551, kontonr. 1391968).

Kontingent for medlemskab af Nordisk Forening for Leksikografi (NFL) 190,- DKK (200,- NOK)

Henvendelse vedrørende indmeldelse og adresseændring sker til foreningens kasserer. Øvrige henvendelser rettes til formanden.

Forsidetegning: Anette Klett, Dansk Sprognævn

Drukner vi i succes? Et kig ned i et af sproget.dk's maskinrum

Af Ida Elisabeth Mørch og Laurids Kristian Fahl

For redaktionen har det været et mål at øge mængden af tilgængeligt indhold på sproget.dk, og et mål at leve op til 'taglinen' "Indgangen til det danske sprog". Det er således en succes at der nu er mange nyttige vejledninger og svar om sproglige emner. Men drukner vi i succes? Problemstillingen som behandles i denne artikel, er at det kan være svært at finde frem til de relevante og ønskede oplysninger når man søger på sproget.dk. Jo mere materiale vi får lagt på sitet, jo mere kommer der i sagens natur frem når man søger, og jo sværere kan det være at overskue hvilket søgeresultat man skal klikke på og gå videre til. Artiklen her er et let omskrevet sammendrag af det foredrag vi holdt i LEDA i november 2013. Det har desværre ikke været muligt indenfor den givne tidshorisont at nå frem til endelige løsninger og svar på de spørgsmål som vi stillede i foredraget. Vi håber imidlertid at artiklen vil være relevant som en case der kan illustrere hvilke overvejelser man kan gøre sig om tilgængelighed i forbindelse med onlineordbøger og andre opslagsværker på nettet.

Daglige brugere på sproget.dk	
På hverdage	13.000-18.000
Daglige sessioner med søgning	
På hverdage	6.000-10.000

I gennemsnit foretages der én eller flere søgninger i 54 % af alle besøg.
I gennemsnit er halvdelen af de besøgende på sproget.dk for første gang, og den anden halvdel er gengangere.

Besøgsstatistik fra september 2014.

Søgningen nu

Når man søger på sproget.dk, får man en resultatliste som har en fast opbygning. Resultaterne præsenteres efter hvor de enkelte hits befinder sig på siden. Der er ikke tale om at man nødvendigvis oplever at få præsenteret de mest relevante hits først. Man får dem præsenteret i den rækkefølge vi som redaktion har besluttet.

Resultatoversigten som den p.t. er organiseret (september 2014)

- **Ordbøger**
  - Retskrivningsordbogen
  - Den Danske Ordbog
  - Dansk Synonymordbog
  - Ordbog over det danske Sprog
  - Nye ord i dansk

- **Råd og regler**
  - Retskrivningsregler
  - Typiske problemer
  - Ordlistor
  - Svar fra Sprognævnet

- **Artikler mv.**
  - SprogbrevetDR
  - Sprogklummer
- **Temaer**
- **Leg og lær**
- **Øvrige sider på sproget.dk**

Hvis man fx søger på *ordklasse*, får man en resultatliste med hits i disse kategorier. De enkelte resultater ligger i en lang liste ned over sidens midterfelt, mens kategorierne står i venstre side af skærmen.

Tilgængelighed Sitemap Om sproget.dk Kontakt

sproget.dk
Indgangen til det danske sprog

FORSIDE NYHEDER RÅD OG REGLER **TEMAER** LEG OG LÆR

Emnesøgning | Hjælp til søgning | Se hvad du søger i **SØG**

Forside

Sproget.dk

Resultatoversigt

Ordbøger

Retskrivningsordbogen (1)

Den Danske Ordbog (1)

Ordbog over det danske Sprog (1)

Råd og regler

Retskrivningsregler (3)

Typiske problemer (8)

Svar fra Sprognævnet (2)

Artikler mv.

Sprogklummer (2)

Temaer

Temaer (1)

Leg og lær

Leg og lær (20)

Øvrige sider på sproget.dk

Sproget.dk (12)

Hvem får sprogprisen.dk 2014?

Læs mere på sprogprisen.dk.

SPROGPRISEN.DK

Søgeresultat

Du har søgt efter: **ordklasse**

Mente du: [obsklasse](#) | [udklasse](#)

» [Hjælp til søgning](#) | [Se hvad du søger i](#)

Du kan præcisere din søgning ved at fjerne fritekstsøgning eller bruge emnesøgning.

- » Søg kun på indtastede form(er)
- » Fjern fritekstsøgning
- » Emnesøgning

Ordbøger

Retskrivningsordbogen

ord|klas|se sb., -n, -r, -rme, / sms. ordklasse-, fx ordklassebetegnelse

Den Danske Ordbog

- **ordklasse** sb. fk. ([artiklen er forkortet - se hele artiklen i DDO](#))
- 1. gruppe af ord der har fælles træk mht. bøjning, betydning og syntaks • fx substantiver, adjektiver el. verber;

Ordbog over det danske Sprog

BEMÆRK: Ordbog over det danske Sprog er en historisk ordbog, som indeholder former der IKKE nødvendigvis er i overensstemmelse med gældende retskrivning.

- **Ord-klasse**, en. (jf. -part samt Taledel; gram.) om (hver af) de (i alm. (8 ell.) 10) klasser, hvori ordene efter deres grammatiske egenskaber inddeles (pars orationis). Rask. FS.Fort.30. Madv.LatSprogl.17. ingen Gruppe af Ordklasser findes nødvendigvis overalt. . . Der kan (i forsk. sprog) forekomme (saavel) færre ([artiklen er forkortet - se hele artiklen i ODS](#))

Råd og regler

Retskrivningsregler mv.

[Indledning](#)

[2. Betydningsoplysninger](#)

[5. Ordklasseangivelse](#)

Typiske problemer

[Ordklasser](#)

[Ord](#)

[Adverbier](#)

[Typiske problemer](#)

[Endelserne -ende og -ene](#)

[Grammatiske ord](#)

[Substantiver](#)

[Alfabetisk oversigt](#)

Alfabetisk oversigt over de typiske problemer

Svar fra Sprognævnet

[hvilken ordklasse er ordet andre](#)

Hvilken ordklasse er ordet andre i en formulering som På et skilt står der ..... På andre skilte ....., som forekommer i en opgave hvor skoleelever skal afgøre ...

Fra Sproget.dk, september 2014

Hvis man godt ved hvad ordet betyder, og hvordan det staves, er man måske mest interesseret i vejledninger og øvelser, og man skal i så fald scrolle forbi ordbøgerne før man kommer til Råd og regler og Øvelser.

Det kan de brugere der ved hvilken kilde de gerne vil have svaret fra, nok leve med. Andre brugere giver måske op fordi de ikke ved hvilket søgeresultat de har mest brug for at klikke på for at finde et brugbart svar på deres søgning.

Et problem er at man i øjeblikket ikke på forhånd kan vælge ordbogsopslagene fra hvis man vil finde råd og vejledning om et retskrivningsproblem, fx *bindestreg*.

Et andet problem er at når man er scrollet forbi ordbogsresultaterne, så kan det være svært at se hvilket resultat der er mest relevant for ens søgning.

Vores mål er at finde en måde at få præsenteret de mange resultater på så brugeren let – eller i hvert fald lettere – finder det hun eller han leder efter. I det følgende præsenteres vores ideer til mulige løsninger.¹

Struktur og design

En ny opdeling af indholdet i to store kategorier vil muliggøre at man, før man søger, kan afgrænse sin søgning. Ideen er at den ene kategori omfatter ordbøger og teksteksempler fra KorpusDK, og den anden omfatter resten af indholdet på sitet.

I dette scenarie vil man som bruger skulle vælge hvilken af disse grundkategorier man vil søge i. Den ene betegnet med "Slå op", og den anden med "Læs om". Man *slår* således *op* i ordbøger og korpuseksempler, mens man *læser om* sproglige emner og typiske problemer på de øvrige sider på sproget.dk.

En af udfordringerne ved denne løsning er at gøre det klart for brugerne hvilken grundkategori de søger i. Den visuelle og tekstmæssige hjælp til dette vil kunne være udformet på mange forskellige måder, fx radiobuttons, flere søgefelter, søgefeltstekst, faneblade, knapper og ikoner.

¹ Vi har undervejs i processen fået god hjælp og sparring fra mange engagerede kolleger – tak!

Mulighederne kan eventuelt kombineres.

Efter søgningen skal resultaterne så tilsvarende præsenteres inden for hver af de to kategorier, hvor man evt. i en oversigt visuelt kunne bruge ikoner som man fx kender det fra tablets og smartphones, hvor antallet af hit fra hver kilde illustreres med et lille tal ved hvert ikon.

Præsentationen af resultaterne skal også visuelt afspejle inddelingen i "slå op" og "læs om". Under "slå op" kan resultaterne præsenteres som hidtil. Det kan også overvejes om resultaterne evt. helt skal fjernes fra søgeresultatlisten og placeres for sig selv – som links der peger væk fra sproget.dk og fører brugeren direkte til den eksterne kilde, fx RO eller DDO.

Selve præsentationen af det enkelte resultat i listen med "Læs om"-resultater har betydning for hvor brugervenligt vi kan organisere resultaterne. I den nuværende præsentation får man basalt set en overskrift og en snas i det enkelte resultat, og i kraft af resultatets placering under en kategorioverskrift får man at vide hvilken kilde resultatet kommer fra. I den fremtidige præsentation overvejer vi at inkludere en label i resultatet, og denne label vil være navnet på den mappe som siden befinder sig i. Visningen af hits kunne fremover skæres over følgende læst:

Titel
Label · Emneord
Snas med highlightede søgeord

Titlen er sidetitlen, og *Label* er navnet på den mappe søgehittet befinder sig i. *Emneord* er de emnekategorier som siden er forsynet med, fx *betydning*, *bøjning* osv.

Hvis man med en label får oplysning om hittets "kategori/kilde", kan resultaterne i højere grad præsenteres ud fra en vurdering af deres relevans. Mere herom nedenfor.

Brugervalg

Én måde hvorpå man kan gøre det lettere for brugeren at finde frem til præcis det hun eller han leder efter, er ved at muliggøre en filtrering af de (mange) resultater man får, sådan som man efterhånden kender det fra flere og flere netbutikker.

Du er her: Bøger

Bøger

Bøger (276)

Formater

- ePub (122)
- Hæftet (37)
- Indbundet (27)
- Paperback (6)
- Lydbog download (33)
- Lydbog MP3-CD (1)
- PDF (22)
- Hardback (5)
- Ukendt (26)

Sprog

- Dansk (249)
- flersproget (1)

Forfatter

- Steen Langstrup (13)
- Bjarne Reuter (5)
- Christian Mørk (2)
- Morten Ellemose (1)
- Kenneth Bøgh Andersen (4)

Forlag

- Gyldendal (16)
- 2 Feet Entertainment (13)
- Politiken (1)
- Høst & Søn (9)
- Forfatterskabet.dk (1)

Tags

- Gys (61)
- Gyser og spøgelseshistorier (bø)
- Horror (11)
- Skræk- og spøgelseshistorier (3)
- Thriller / Spænding (30)

Du søgte: "gyser" - 279 resultater

Alle Nyheder Kommende Sorter Bedste match

1- 50 ud af 279 emner i "Bøger"

[Fem]
af Bjarne Reuter

E-bog, ePub
★★★★★ (1 anmeldelse)

Sprog: Dansk

Asta og nogle venner vil tjene nogle lette penge og rydde op på en landejendom på en lille ø i N...

[Se mere om bogen](#)

Coraline
af Neil Gaiman

Bog, indbundet
★★★★★ (0 anmeldelser)

Sprog: Dansk

Coraline af Neil Gaiman er den krybende uhyggelige fortælling, om pigen Coraline, der finder en he...

[Se mere om bogen](#)

Blodhøst
af S.J. Bolton

Lydbog, download
★★★★★ (0 anmeldelser)

Sprog: Dansk

BLODHØST er et gys af en gotisk thriller: Da Fletcher flytter ind i et stort, nyt hus på he...

[Se mere om bogen](#)

I denne filtrering vil man fx kunne vælge kun at søge i visse teksttyper, fx Råd og regler, Typiske problemer og Retskrivningsregler. Man vil tilsvarende kunne vælge kun at søge i sider med specifikke emneord, sider publiceret på et bestemt tidspunkt osv. Samtidig kan

man evt. gøre det muligt at gemme sine indstillinger ved hjælp af cookies eller login.

Men selv når man har gjort alt dette, så har man stadig udfordringen med at finde ud af *i hvilken rækkefølge* de enkelte resultater skal vises. For hvad er det *egentlig* brugeren leder efter?

Gæt et brugerønske

En af måderne til at gennemskue hvad brugeren leder efter, er at se på søgeloggen, altså de søgeord der tages ind i søgefeltet.

Søgeudtryk ?	Samlet antal unikke søgninger ↓ ?
	3.184.365 % af total: 100,00 % (3.184.365)
1. afsted	2.695
2. jævnfør	2.546
3. komma	2.440
4. ligeså	2.382
5. medmindre	2.201
6. selvskab	2.049
7. patetisk	1.933
8. tyrkertrø	1.880
9. forresten	1.860
10. udover	1.640

Google Analytics-tal fra 1.1.2013 til 21.11.2013

I august 2013 kiggede vi nærmere på de 50 mest søgte ord/udtryk, som vi klassificerede i forhold til vores bud på hvad søgningen egentlig drejede sig om:

- særskrivning 17
- ortografi 5
- betydning 4
- forkortelse 3
- regler 3
- morfologi 1
- uklare 17

Hvis vi ser nærmere på to af de uklare (*boldgade* og *fokus*), dvs. dem hvor vi har været i

tvivl om hvad brugeren reelt har ønsket at finde svar på, kan vi finde ud af lidt mere.

Statistikprogrammet giver os følgende detaljer for en søgning på "boldgade":

- Ca. 95 % afslutter deres besøg efter de har fået søgeresultatet.
- Brugere bruger ikke ret lang tid (27 sek. i gennemsnit).

Det ligner et ordbogsopslag, dvs. at brugeren nok har haft brug for oplysninger om ordets ortografi og/eller betydning. Oplysninger som er lette at finde øverst på søgeresultatlisten.

De tilsvarende tal for en søgning på "fokus":

- Antallet som afslutter, er faldet til 56 %.
- Mange søger videre (40 %) og bruger længere tid (2:57 i gennemsnit).

Vi mangler stadig at finde ud af detaljerne om hvor brugeren går hen efter søgningen på "fokus".

Mange afslutter deres besøg efter en søgning. En del afslutter formodentlig fordi de har fundet det de skal bruge. Men en del afslutter måske fordi de *ikke* kan finde det ... Dem vil vi gerne hjælpe.

Relevansbaseret præsentation

En måde at hjælpe dem på kunne være ved at lave en positivliste over de søgeudtryk hvor vi *ved* (eller i hvert fald har en stærkt begrundet mistanke om) hvilken information brugeren er på udkig efter (stavning, betydning, vejledning ...), og så lade disse hits komme først når der søges på dem.

På den måde ville man automatisk lade resultatlisten starte på "Slå op" når der søges på et ord som *tyrkeretro*. Det samme gør man når der fx søges på *afsted*, **men samtidig** med henvisning til tekster/regler om sær- og sammenskrivning; dvs. andre relevante (men måske ikke søgestrengsafhængige) resultater.

Men søger man i stedet på *komma*, *adverbial*, *forholdsord* e.l., altså søgetermer som vi har på positivlisten, starter man automatisk på "Læs om".

Spørgsmålet er så som nævnt i hvilken rækkefølge man dér præsenterer de enkelte resultater.

I den oprindelige kravspecifikation hed det sig at de enkelte resultater inden for hver kategori skulle listes "efter relevans med efterfølgende angivelse af relevansen i %". %-angivelsen blev aldrig implementeret, og for brugeren er det ikke helt let at gennemskue efter hvilket relevansprincip resultaterne optræder.

På dette punkt overvejer vi at en relevansprocent vil kunne beregnes ved hjælp af en algoritme og vores positivliste. Algoritmen vil fx vægte hits hvor søgeordet indgår i titlen højere end de hits hvor det blot indgår i brødteksten. Den præcise tekniske udformning af algoritmen og positivlisten er ikke på plads.

Emneord

Vi har opmærket al tekst på sproget.dk med emneord som kan benyttes til emnesøgning. Emnesøgningen bruges praktisk talt ikke, men måske kan emneordene bringes i spil i

forbindelse med at vi gerne vil hjælpe brugerne til en bedre søgning.

Det kunne evt. gøres ved at brugeren – når denne søgte på hvad der viser sig at være et af vores emneord – fik beskeden: "xxx er et emneord på sproget.dk – klik her hvis du vil se de sider der har xxx tilknyttet som emneord".

Når vi ønsker at få vist emneordene, hænger det sammen med et ønske om også at få aktiveret og synliggjort dem. Et supplerende tiltag kunne være at opremse emneordene på hver enkelt side, fx i form af en slags ordsky. Dels for at forklare sammenhængen mellem de andre sider vi foreslår kunne have interesse, men også for at inspirere til videre søgning eller læsning.

Det kunne se ud i stil med dette:

The screenshot shows a search results page with a light blue background. At the top, there are two bullet points: "• De grinede af/ad den sjove klovn." and "• Hun smilede af/ad ham." Below these is a search bar containing the text "Gå til [leksikonet om ad eller af.](#)". A navigation button labeled "Næste: Ad eller af · uddybning >" is visible. Underneath, there is a section titled "Denne artikel er tildelt emneordene" followed by a list of related terms: "• betydning > faste udtryk > fast udtryk", "• ord og sætningers opbygning > ordklasse > adverbium | biord | præposition | forholdsord", "• ord og sætningers opbygning > præpositioner (forholdsord) og andre sædvanlige naboord > præposition | forholdsord", and "• udtale > udtale af vokaler og konsonanter > udtale". Below this is another section titled "Andre artikler der har et eller flere af de samme emneord" with a list of links: "• Ad eller af · uddybning", "• Hjerte- og bevidstløshed", "• Find fem fejl", "• Kort", and "• Han el. hun".

Samtidig kunne vi, som nævnt ovenfor, evt. lade emneordene indgå i en filtreringsmulighed. Dermed kan man forfine søgefunktionaliteten så man også kan søge inden for afgrænsede områder. Det være sig en afgrænset del af sitet (fx kun i Nyhederne, eller kun i Typiske problemer om komma), eller indenfor et nærmere afgrænset emneområde. Dette ville muliggøre det som emnesøgningen p.t. kan, men som ikke bruges.

Afslutning

Det er håbet at vores overvejelser om søgningen på sproget.dk, dette kig ned i et af vores maskinrum, må kunne tjene til inspiration for andre. Ligesom overvejelserne skal bruges i det videre arbejde med at gøre det lettere at finde frem til det ønskede søgeresultat, og dermed øge brugervenligheden for alle – også ikke-ekspertbrugere – på sproget.dk.

Ida Elisabeth Mørch
redaktør
Dansk Sprognævn
moerch@dsn.dk

Laurids Kristian Fahl,
redaktør
Det Danske Sprog- og Litteraturselskab
lkf@dsl.dk

Fra lydfil til ordbogsartikel i Ordbog over Dansk Talesprog (ODT)

Af Carsten Hansen

Indledning

Den 30. april holdt Martin H. Hansen og mig et foredrag i LEDA. Jeg er traditionen tro blevet bedt om at transformere oplægget til et indlæg i LEDA-Nyt, og det gør jeg gerne. Målgruppen for indlægget er ikke blot den leksikografisk interesserede læser, men også den leksikografisk kyndige fagfælle. Indlægget bygger på tanker, notater og tekster produceret kollektivt internt i redaktionen. Jeg har designet indlægget med klikbare illustrative links til ordbogen for på den måde samtidig at præsentere dens mange faciliteter og facetter.

Der er sket meget med ODT i de efterfølgende seks måneder: Ved foredraget i LEDA holdt vi en uofficiel netfernisering med en lemmabestand på beskedne fire artikler. Vi gentog netferniseringen officielt og for real den 7. oktober med et nyt design hvor vi blev optaget på sproget.dk under [Danske ordbøger](#). Vi nærmer os nu de 30 artikler med over 100 betydningsvarianter og knap 300 (lyd)eksempler: Netferniseringen udløste en bred presseomtale som man kan læse, høre og se under *Presseomtale* på ODT's hjemmeside, www.odt.hum.ku.dk.

Lemmasektion og prioriteret lemmaliste

ODT er baseret på et korpus bestående af efterhånden 1700 samtaletimer med primært sociolingvistiske interviews der i udskrevet form tæller næsten 7 mio. tokens. En stadig større del af korpuset udgøres af gruppesamtaler af nyere dato.

Når redaktøren skal vælge lemma, tager han udgangspunkt i en prioriteret lemmaliste som ser sådan ud:

Lemma	Antal excerpter	Antal betydninger i DDO	I RO
Ah	730	2	Ja
Aha	631	1	Ja
Arh	187	1	Nej
Av	118	1	Ja
Ej	6007	1	Ja
Hov	638	1	Ja
Tja	114	1	Ja
Yes	350	1	Ja
Fuck	281	1	Ja
Åh	1330	2	Ja
Ih	117	2	Ja
Okay	21745	2	Ja
Hallo	279	2	Ja
Hej	693	3	Ja
Puha	184	3	Ja
Uha	372	2	Ja
Årh	595	3	Ja
Undskyld	240	3	Ja
Ja	234285	4	Ja
Nå	26475	7	Ja

	(både verbum og interjektion, men langt flest interjektioner)		
Ups	45	1	Ja
Hvabehar	37	2	Ja
Bøh	4 (her mulighed for at tilføje flere kandidater)	1	Ja
Hold kæft	179	1	Nej
Vorherre bevares	3	1	Ja
ad	1341 (umuligt at skille fra præpositionen ad)	1	Nej

Listen er prioriteret således at de første lemmaer er velkendte, intuitivt entydige eksempler på interjektioner. For eksempel optræder de alle som interjektioner i DDO og RO. Det har flere fordele at begynde med disse interjektioner:

- 1) Interjektionerne bør være prototypiske og højsfrekvente hvilket gør det lettere at beskrive dem, og hele sprog-ikke-sprog-diskussionen kan undgås.
- 2) Redaktøren kan tage udgangspunkt i beskrivelsen af interjektionerne i DDO, så han skal ikke starte helt fra bunden. Der findes altså allerede en hypotese for betydningen af lemmaerne som kan bekræftes eller afvises.
- 3) Da interjektionerne fremgår af RO, undgås de fleste af udskrivningsproblemerne fordi der udskrives med udgangspunkt i RO.
- 4) Da disse interjektioner er velkendte for de fleste dansktalende, kan nye, hidtil ukendte funktioner af lemmaerne producere interessante populærvidenskabelige artikler.
- 5) Når de velkendte, prototypiske eksempler på interjektioner er behandlet, kan redaktørerne gå i gang med mere problematiske, afvigende lemmakandidater, for eksempel hold kæft. I begyndelsen er det af højeste prioritet at producere mange nye ordbogsartikler, og derfor giver det mening at tage udgangspunkt i entydige interjektioner. Desuden er disse interjektioner lettere at arbejde med hvilket er en fordel for nye redaktører. Efter de prototypiske interjektioner er redaktørerne bedre rustede til at gå videre med mere udfordrende lemmakandidater, og der vil være en del eksisterende ordbogsartikler som man kan sammenligne med.

Redigeringsprocedure for redaktøren

Nedenfor følger vores redigeringsmanual tilpasset dette indlæg:

- 1) Ledigt lemma vælges ud fra den prioriterede liste over lemmakandidater. Redaktøren søger med ODT's søgemaskine efter lemmaet i korpuset. Derudover slår redaktøren lemmaet op i DDO, ODS og eventuelt i Ømålsordbogen som forarbejde til træk-opmærkningen. Redaktøren overvejer om det valgte lemma kan være beslægtet med andre lemmaer på lemmalisten. I så fald er det oplagt at vælge et af de beslægtede lemmaer næste gang.
- 2) Der laves eventuelt en stikprøve på excerpterne. Hvis der er over 150 excerpter, laves der en stikprøve på 100 excerpter. Stikprøven laves så den overholder populationens (hele søgeresultatets) geografiske fordeling.

- 3) Hvert excerpt gennemgås med lydafspilning og opmærkes med træk ud fra trækmanualen (En oversigt over ODT's træk kan ses under [funktioner](#) på hjemmesiden) med skelen til DDO. Fejludskrevne excerpter sorteres fra. Hvis det er nødvendigt for at beskrive et givet lemma, kan der til nød oprettes nye træk. Forslag til nye træk diskuteres på redaktionsmøder.
- 4) Excerpterne sorteres i én eller flere betydningsvariant(er) ud fra trækopmærkningen.
- 5) Al information om de forskellige betydningsvarianter indsamles. Det vil sige gennemsnitlig længde, frekvens (husk at tage højde for stikprøver), eventuelt en bestemt udtale eller andet interessant. Brug statistiskabelonen i hjælpematerialer. Da vi kun arbejder med cirka 100 excerpter pr. målord, interesserer vi os kun for meget tydelige statistiske tendenser. Forskelle på et par procent er ligegyldige.
- 6) Ordbogsartiklen og eventuelt informationsboks skrives. Der findes både skriftlige og lydige eksempler på de forskellige betydningsvarianter. Lydeksemplerne skal findes i clarin-filerne¹. Hvis ikke der kan findes gode lydeksempler i clarin-filerne, noteres det, og man arbejder videre. Bemærk når man arbejder med en stikprøve at man sagtens kan lede efter eksempler i hele søgeresultatet. Undersøg også om der findes eksempler på lemmaerne i clarin-videoerne.
- 7) Endelig korrektur
- 8) Ordbogsartiklen uploades på hjemmesiden.

Eksempler på ODT's bidrag til den leksikografiske beskrivelse af dansk talesprog

Da ODT konsekvent bygger på moderne autentiske lyddata, kan vi bidrage til den leksikografiske beskrivelse af moderne dansk talesprog på foreløbig to områder:

1. Nye funktions-/betydningsvarianter
2. Genopdagede lemmaer
3. Nyopdagede lemmaer

1. *En ny funktions-/betydningsvariant: **Fuck** udtrykkende positiv attitude hhv. medlevende kommentar*

Et opslag i ODT under fuck giver tre hovedfunktioner. Funktion nr. 2 er den emotive funktion med tre underfunktioner og ser sådan ud (der kan klikkes til ODT på nettet):

2: [Emotiv](#) funktion

2.1: Udtrykker [negativ attitude](#) i forbindelse med for eksempel ærgrelse eller utilfredshed
→ [Se og hør eksempler](#)

2.2: Udtrykker [positiv attitude](#) i forbindelse med for eksempel overraskelse eller imponerethed.

---

¹ [CLARIN-DK](#) udgør det danske bidrag til en europæisk forskningsinfrastruktur for humaniora. En del af vores korpus findes også som resurse i CLARIN.DK, og de udmærker sig ved at de ikke er belagt med konfidentialitetsklausuler og derfor gerne må offentliggøres i ODT.

→ [Se og hør eksempler](#)

2.3: Medlevende kommentar på fortalt begivenhed. Taleren sætter sig i den anden talers sted og udbryder **fuck** på vegne af samtalepartneren. I denne betydning danner **fuck** ofte en ytring i sig selv.

→ [Se og hør eksempler](#)

I Den Danske Ordbog er varianterne positiv attitude hhv. medlevende kommentar ikke registreret fordi der ikke har været belæg for dem i DDO's korpus.

2. Det genopdagede øj

The ODT-lexicographer: "The interjection øj, I presume?"

Hverken RO eller Den Danske Ordbog har inventariseret **øj**. DDO har ganske vist lemmaet **øj** i betydningen *overraskelse, forbløffelse, beundring el.lign.*, og man kan med stor ret hævde at **øj** og **øj** blot repræsenterer to udtryksvarianter. Men da formen **øj** er medtaget i ODS som den primære udtryksvariant, har vi valgt at kalde **øj** for et genopdaget lemma. Nedenfor følger artiklen **øj** fra ODS. Bemærk at belæggene ligesom i DDO stammer fra skriftsprog, ofte er der tale om fiktionsdialoger:

øj, interj. [øi olgn.] (ogs. skrevet øj. – (sj.) m. udvidet form (sml. fx. halløjsa, hovsa, opsa (u. op 14.1) samt hejsa): øjsa). (sv. oj(oj), no. oi, eng. oi, fr. oie, oye, jf. lat. oiei samt hoj (høj)) udraab, der udtrykker overraskelse ell. forundring olgn.: hovsa! naa da! "Det er en feil Familie, der har faaet Legatet!" – "Øi!" skreg Levi med et Sæt. Goldschm.R.159. "Hun har løbet omkap med en Hest." – "Med en Hest. – Naar var det?" – "Øj, Hillekors – ja, det var før der var tænkt paa nogen af os to." Pont.(Dags-Avisen.¹/₇1885.3.sp.2). hun (lod) sig falde bagover, og øj, hvor Vandfladen brast og gav sig til at pruste og spytte. Berl Tid.⁵/₂1933.Sønd.4.sp.1. Vi betragtede Gæsterne. Øj øj – dér sad jo N. N. Pol.²⁵/₅ 1926.13.sp.5. "Lad min Hustru være uden for Samtalen!" . . "Øjsa . . da sad De ellers og flæbede over hende forleden." Brodersen. T.159.

Det genopdagede lemma i ODT ser sådan ud med sine mange supplerende betydningsvarianter:

Øj [ʌj:], [ʌj^h:], [ʌj^ʔ], [ʌj], sjældnere [øj:], [øj:], [uj:], også gentaget fx ['ʌj:ʌj,ʌj], eller med suffiks fx [ʌj:ha] ([symbolforklaring](#))

Udtrykker overraskelse, overvældelse eller imponerethed, i sjældnere tilfælde anstren-gelse eller udmattelse.

1: Bruges til at udtrykke positiv overraskelse, overvældelse eller imponerethed.

→ [Se og hør eksempler](#)

1.1: Bruges undertiden som positiv informationskvittering.

→ [Se og hør eksempler](#)

2: Bruges til at udtrykke negativ overraskelse, ofte i forbindelse med fysisk begivenhed. Udtales ofte med stød.

→ [Se og hør eksempler](#)

3: Bruges til at udtrykke anstrengelse eller udmattelse.

→ [Se og hør eksempler](#)

3. Det nyopdagede lemma **øhd**

I Sprogforandringscentrets udskrivningsmanual opereres der med den såkaldte uh-kategori. Om den hedder det:

uh

Betydningsbærende talerproducerede lyde, der ikke findes i RO, DDO eller på sproget.dk, og som ikke falder i kategorierne "nonsensord" eller "dialektord", noteres med en kom-mentar med en ortografisk tilnærmet udtale, fx: uh {wah}

(Man kan på hjemmesiden læse en detaljeret diskussion af uh-kategorien i Sprogforandringscentrets udskrivningspraksis i [Fra lydfil til analyse](#)).

Uh-kategorien er således en guldgrube for en opdagelsesrejsende i den uudforskede interjektionsjungle:

ODT på jagt efter uregistrerede interjektioner

Hyppigste ord i vores korpus udskrevet som 'uh' er: uh, årh, øj, åh, ah, ødh, wåøw. I ODT-redaktionen har vi taget **ødh** under leksikografisk behandling:

Ødh

[œ:], sjældnere [œ], [ŋœ:], [ɔ:], [ø:] m.fl., også gentaget fx ['œ,œ],_['œ,œ,œ].
([symbolforklaring](#))

Synonym: [ntødh](#)

Bruges til at udtrykke [negativ attitude](#), oftest i forbindelse med [citat](#).

1: Bruges i starten (eller sjældnere: i slutningen) af et citat. Udtrykker en negativ attitude til den citerede person (eller dennes ytring) eller bruges til at gengive den citerede persons negative attitude.

→ [Se og hør eksempler](#)

2: Bruges til at udtrykke en negativ attitude til en samtalepartner eller dennes forudgående ytring.

→ [Se og hør eksempler](#)

3: Bruges til at udtrykke en negativ attitude til en person, en følelse eller en stemning. Udtales oftest med gentagelse.

→ [Se og hør eksempler](#)

Afslutning

Jeg har i indlægget fulgt ånden i oplægget, nemlig at beskrive arbejdsgangen fra lydfil til ordbogsartikel i ODT. Samtidig har læseren fået en præsentation af ODT's hjemmeside. Det er mit håb at LEDA's medlemmer har fået lyst til jævnlige kigge forbi på siden for at læse de nye og forhåbentlig spændende interjektionsartikler.

Carsten Hansen

Ordbog over Dansk Talesprog (ODT)

Sprogforandringscentret, Københavns Universitet

carhan@hum.ku.dk

Kend din leksikograf! – Jette Hedegaard Kristoffersen, Ordbog over Dansk Tegnsprog

Til dette nr. af LEDA-Nyt har vi fået Jette Hedegaard Kristoffersen til at skrive om sit arbejdsliv. Jette er projektleder på Ordbog over Dansk Tegnsprog og har været beskæftiget på ordbogen siden 1999.

***

Hvornår og hvordan kom du til at arbejde med faget?

Jeg havde en uddannelse som tegnsprogstolk - ja også en som pædagog, men det er ikke så relevant her - inden jeg begyndte på lingvistikstudiet på Københavns Universitet. Mens jeg gik på universitetet, blev jeg kontaktet af Center for Tegnsprog og fik tilbudt en stilling som forskningsmedarbejder. Min primære opgave skulle være at udvikle en ordbog over dansk tegnsprog. Min umiddelbare reaktion var at det var dog det mest kedelige man kunne beskæftige sig med, slet ikke hvad jeg havde forestillet mig at bruge min nye uddannelse til. Men jeg skulle jo også have et job, og jeg ville gerne specialisere mig i tegnsprog, så jeg blev ansat i 1999 og har arbejdet med ordbogen lige siden. Og jeg skal sige at jeg fik alle mine fordomme afkræftet – her kommer man omkring alle elementer af et sprog.

Hvad kan du lide ved leksikografi?

At det jeg laver, umiddelbart kan bruges af folk i deres hverdag, og at jeg får lov at beskæftige mig med de fleste sider af den lingvistiske beskrivelse af tegnsproget. Den ene periode er jeg dybt begravet i tegnsprogets fonemer, den næste er det den semantiske analyse der er i fokus.

Hvad bryder du dig ikke om ved feltet?

Som leksikograf der arbejder i et digitalt medie, må man have en pragmatisk tilgang til en række problemløsninger. Løsningerne vil langt fra altid være de mest ”korrekte” set ud fra en sprogforskers synsvinkel. Hvis vi f.eks. skulle lave en betydningsopdeling af vore ordbogsartikler i Ordbog over Dansk Tegnsprog der ydede dansk tegnsprogs semantik fuld retfærdighed, ville vi skulle operere med mange betydningslag. Men brugeren ville hurtigt miste overblikket over artiklen, og vi har i stedet valgt en meget flad struktur, vel vidende at der hugges en hæl og klippes en tå her og der.

Har du nogen leksikografiske kæpheste?

Det er vigtigt for mig – ikke mindst når jeg arbejder med et sprog uden et skriftsprog – at forsøge at undgå at være normativ. En ordbog vil altid være normsættende og at beskrive eksisterende udtalevarianter og at medtage alle udbredte synonymmer i Ordbog over Dansk Tegnsprog er derfor mål som jeg sætter meget højt.

Hvad er du mest stolt af at have lavet?

Ja, det er jo nemt at svare på da jeg jo kun har arbejdet med Ordbog over Dansk Tegnsprog. Alvorligt talt er jeg stolt af at have været med til at udvikle en elektronisk ordbog over et tegnsprog der tager udgangspunkt i tegnsproget og ikke i det omgivende talesprog.

En ordbog der ikke blot er en ordliste, men som indeholder oplysninger som vi kender det fra ordbøger over talesprog, men som de færreste ordbøger over tegnsprog indeholder. Og jeg er stolt af at vores ordbog bruges som inspiration for andre tegnsprogsordbøger i resten af verden.

Hvad er din største bommert?

I begyndelsen af ordbogsprojektet var jeg den eneste ansatte, og sammen med to konsulenter undersøgte jeg bl.a. eksisterende software-løsninger udviklet til tegnsprogsordbøger andre steder. Jeg var pænt imponeret over et søsterprojekts softwareløsning, og jeg foranledigede at vi købte deres program. Og det gjorde jeg inden vi i en fuldtallig redaktion havde udviklet vores ordbog! Vi fik aldrig brugt denne løsning, for det viste sig at den ikke kunne løfte den opgave som vi satte os for. Til vores store held havde vi i vores redaktion fået ansat Thomas Troelsgård der blandt mange andre kvaliteter, også evnede at udvikle en base der kunne opfylde vores behov.

Fortæl en god leksikografisk anekdote

Den er nok klassisk, men for en del år siden tog vi til møder i døveforeningerne i Danmark og fortalte om vores arbejde med den nye ordbog. Vi fortalte bl.a. om vores undersøgelser af variantudtaler, og vi brugte et eksempel med tegnet for ”hvid” hvor vi problematiserede om dette tegn skulle udføres med en eller to bevægelser. En döv tilskuer på første række så på sin nabo og sagde på tegnsprog: ”Hvid det er da kun en bevægelse” samtidig med at hun udtalte tegnet for hvid med to bevægelser. Det gav god anledning til at tale om vigtigheden af at kunne se i et korpus, når vi skulle afgøre sådanne spørgsmål – og afgørelsen her blev i øvrigt at tegnet har to ligeværdige varianter – en med en bevægelse og en med to bevægelser.

Beskriv en typisk leksikografisk arbejdsdag/arbejdsproces for dig

Mine dage er meget forskellige, men i en periode har min dag bestået i at gennemgå kandidater til mulige synonymhenvisninger mv. Jeg skal her undersøge om der er tale om synonyme tegn, eller om der er tale om tegn der har to homonyme eller polyseme ækvivalenter på dansk. Jeg får til dette arbejde en udskrift af alle de danske ækvivalenter der optræder i mere end et tegns artikel. Så gennemgår jeg artiklernes betydningsbeskrivelser, som er udført af leksikografer med tegnsprog som modersmål, og evt. søger jeg flere oplysninger om betydningerne hos kolleger på tegnsprogstolkeuddannelsen der har tegnsprog som modersmål. Er der tale om to-tre tegn med samme ækvivalent, er det rimelig nemt at overskue, men i sæt med mange tegn med samme ækvivalent, tegner jeg diagrammer over betydningssammenhængene. Måske er der behov for at jeg konsulterer vores redaktionsregler og min kollega inden jeg til slut opretter de nødvendige henvisninger i ordbogens base.

Hvilket opslagsværk kan du ikke undvære?

Den danske ordbog.

Har du en leksikografisk våd drøm?

Når vi arbejder med tegnsprogskorpusser, skal alt transskriberes og annoteres ”i hånden”, og det er meget bekosteligt. For at få maskinel behandling af tegnsprogsdata i dag kræver det at tegneren (taleren) udstyres med en stor mængde elektroder i ansigtet og på hoved, arme, fingre og på kroppen, og det giver ikke den mest naturlige talesituation. Jeg drømmer om den dag vi har mulighed for at foretage automatsøgninger i videooptagelser af tegnsprog. For at kunne det skal vi både have adgang til mere nuanceret billedgenkendelse end vi har i dag, og til en grundig fonologisk analyse af dansk tegnsprog.

Jette Hedegaard Kristoffersen

Projektleder

Ordbog over Dansk Tegnsprog, Center for Tegnsprog, UCC

jehk@ucc.dk

Om dansk leksikografi i *International Handbook of Modern Lexis and Lexicography (MLL)*

af Anna Braasch

I foråret 2013 fik jeg en henvendelse fra Gilles-Maurice de Schryver, som mange danske leksikografer kender fra EURALEX-konferencer, om at Springer planlægger at udgive en international håndbog om leksikografiens udvikling i det 21. århundrede. Patrick Hanks og han selv blev valgt til at editere værket. Håndbogen skulle dække centrale emner i moderne leksikografisk teori og metode. Det nye i forhold til tidligere publikationer skulle være at hovedvægten her skulle lægges på vigtigheden af sprogs ordforråd og leksikografi som en ressource i den moderne verden "[håndbogen] will emphasize the importance and relevance of all aspects of lexis and lexicons as an infrastructural resource in the modern world", hvilket jo lyder meget ambitiøst.

Tanken – eller ambitionen - var desuden at indsamle artikler for alle litteratursprog i verden, og det fælles fokus skulle ligge på igangværende og nylig afsluttede leksikografiske projekter. For at sikre en slags fælles tilgang i disse bidrag kom der en række spørgsmål som forfatterne kunne inspireres af, men man havde også mulighed for at fremkomme med egne ideer til relevante emner som man gerne vil tage op i artiklen.

Gilles-Maurice og Patrick bad mig om at skrive en lille oversigtsartikel på ca. 3.000 ord om hvad der netop nu rører sig i de danske leksikografiske værksteder. Jeg valgte at foreslå en lidt anderledes måde at skrive om dansk leksikografis nutid og fremtid i artiklen *The Lexicography of Danish*, da de emner jeg fik tilbudt af redaktørerne delvis gik på nogle leksikografiske principper der er forskellige fra ordbog til ordbog, og de kunne efter min mening ikke beskrives samlet under et enkelt punkt; her blot et par eksempler på redaktørernes spørgsmål:

- What is the relationship between lexis and grammar in dictionaries in your language?
- What role is (or could be) assigned to phraseology and collocations in the lexicography of your language?

På den anden side var der også mulighed for mere generelle betragtninger, eksempelvis over fremtidens leksikografiske produkter:

- How do you see the current and possible future development of electronic lexicography in your language?

Her så jeg en mulighed for at fortælle om at de aktuelle tendenser indenfor dansk leksikografi ikke er så meget anderledes end udviklingen i andre lande, selvom dansk er et "lille sprog" med hensyn til ordbogsmarkedet. Nogle af os vil huske det store engelske ordbogsforlag Macmillans meddelelse fra 2012 (modtaget bl.a. via EURALEX) om at den trykte ordbog som publikationsform fra 2013 vil blive afløst af en bred vifte af elektroniske leksikografiske produkter. Meddelelsen udløste en veritabel storm af meningstilkendegivelser blandt EURALEX' medlemmer: bølgerne gik ind imellem ret højt blandt dem der var helt enige med forlagets beslutning, og dem der fortsat ville foretrække nye ordbøger på tryk.

Nedenstående spørgsmål syntes jeg også meget vel kunne indgå i omtalen af de forskellige ordbøger, i hvert fald dér, hvor netop valget og brugen af belæg/kildemateriale/korpus var et centralt emne.

- What kinds of lexicographical evidence are available to and/or used by lexicographers in your language (Corpus data? Citation collections? Introspection? Other?)
What needs to be done by way of building such resources?

Et generelt ønske fra Springers side var at artiklerne der beskrev de enkelte landes leksikografiske 'status', også skulle omtale sproglige råd- og normgivende/regulerende organer hvis der findes sådanne for det pågældende sprog eller i det pågældende land.

Efter nogle drøftelser af artiklens fokus og opbygning med Gilles-Maurice de Schryver syntes vi at det kunne være en god ide at udvælge enkelte, men ganske forskellige leksikografiske værker og belyse nogle få, men væsentlige delasppekter ved netop disse værker – sådanne som gør dem til interessante eksempler på dansk leksikografisk arbejde i nutiden. I denne redegørelse fortæller jeg lidt om hvorfor jeg valgte netop de leksikografiske projekter og produkter der er blevet omtalt i artiklen, samt hvordan selve omtalerne er blevet til.

Min indfaldsvinkel til artiklen var at både den akademiske og den kommercielle leksikografi skulle komme til orde; både forskningsbaseret og 'erfaringsbaseret' arbejde skulle omtales for at give et – om end ganske fragmentarisk og overfladisk – indblik i det mangefacetterede danske leksikografiske billede. Jeg må med stor beklagelse sige at pladshensynet desværre ikke tillod mig at medtage alle de mange relevante, ambitiøse store og mindre leksikografiske projekter og udgivelser som det danske leksikografiske miljø byder på. Beskrivelsen af de enkelte projekter, forlag og udgivelser er baseret på oplysninger som jeg fik af kollegerne fra det pågældende sted samt på beskrivelser fundet på relevante hjemmesider.

Nedenfor giver jeg en kort oversigt over de ordbøger/projekter som jeg har valgt, uden at jeg vil gå i detaljer mht. deres præsentation i artiklen, fordi jeg mener at det meste jeg har skrevet, i forvejen er velkendt af alle danske leksikografer selvom meget af det måtte være nyt for ikke-danske kolleger.

Akademiske projekter

Indledende nævnes Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs digitalisering af Matthias Moths ordbog fra 1686-1719 som et godt eksempel på hvordan traditionelt, godt dansk leksikografisk håndværk får nyt liv i online form og derved bliver en lettilgængelig ressource for fx nutidig og fremtidig sprogforskning. Ordbog over det Danske Sprog og Den Danske Ordbog (DDO), også udgivet af DSL, er de største etsprogede udgivelser. Den nyeste af dem, DDO er på mange måder et banebrydende værk i Danmark, hvor leksikografi, korpusarbejde og sprogteknologi mødes og går op i en højere enhed. I dag er materialet fra disse to store værker og DDO's løbende opdateringer med nye ord samt samlingen af danske tekster (KorpusDK) mv. online frit tilgængelige på portalen ordnet.dk, hvilket sikrer at udviklingen i dansk leksikografi er på omgangshøjde med moderne europæisk leksikografi for de "store sprog". Det er indlysende at hvis man som udlænding er interesseret i dansk, så vil man have stor glæde og nytte af at slå op i ordnet.dk's materiale.

Blandt de forskningsbaserede, akademiske projekter der har relation til DDO, nævnte jeg også samarbejdet mellem DSL og Center for Sprogteknologi, KUA fordi udviklingen af

DanNets leksikalsk-semantiske net og Den Danske Begrebsordbog afspejler mulighederne for udnyttelse af eksisterende leksikografiske data og den gensidige befrugtning mellem leksikografi og sprogteknologi.

Som eksempel på en ganske anden type stor akademisk ordbogsprojekt omtales Ømålsordbogen, fordi den har en meget lang editionshistorie og i mange henseender adskiller sig fra andre akademiske projekter. Håndteringen af den omfattende seddelsamling, audiooptagelserne og den meget komplekse fonetik er også interessant set fra den tekniske side. Det anvendte iLex-system er tidligere blevet præsenteret ved EURALEX og kunne derfor forudsættes også at være kendt af i hvert fald nogle af MLL's læsere.

Som det sidste afsnit under akademiske, forskningsbaserede projekter valgte jeg at præsentere det fagleksikografiske arbejde ved Center for Leksikografi ved Århus Universitet da Centrets forskning er dedikeret til de såkaldte behovstilpassede informations- og datatilgange i udviklingen af ordbøger og andre leksikografiske referenceværker. Arbejdet med den nye Engelsk-spanske regnskabsordbog, som jeg har nævnt som konkret eksempel, bygger også på denne teoretiske basis og udnytter en række teknologiske faciliteter i den leksikografiske praksis med henblik på at implementere den nævnte tilgang. Logbøgerne der dokumenterer brugernes søgeadfærd i relation til andre elektroniske regnskabsordbøger inddrages eksempelvis i tilpasningen af lemmasektion og ordbogsartiklernes struktur/indhold til brugernes behov i den nye ordbog.

Kommercielle ordbøger

Gyldendals ordbøger behøver ingen præsentation her, men for den udenlandske læser af MML mener jeg det må være interessant at få en fornemmelse af bredden af Gyldendals ordbogsproduktion og få et lille indblik i mangfoldigheden af sprog og sprogpar og ordbogstyper især mht. De Røde Ordbøger, samt de aktuelle publikationsformer hvor online ordbøger udgør en stadig stigende del af produkterne. Da der er tale om en meget bred vifte af ordbøger med dansk som kilde- eller målsprog, var det naturligt at fortælle kort om hvordan ordforrådet på ca. 330.000 lemmaer er beskrevet i Gyldendals danske ordbase der danner det fælles grundlag, og hvordan informationerne udtrækkes derfra og struktureres for de forskellige ordbogstyper. Gyldendal analyserer – ligesom andre ordbogsforlag med online publikationer - brugernes logfiler for at se hvilken type oplysninger der er de mest søgte, og om de er fundet eller ej, hvilke stavfejl er de almindeligste osv. for at kunne opdatere den pågældende ordbog på en hensigtsmæssig måde. Lotte Follin stillede villigt op og besvarede alle spørgsmål der dukkede op i skriveprocessen. Kunsten var at udvælge og komprimere de vigtigste oplysninger fra Lotte så præsentationen blev kort, men stadig informativ.

Den største danske ordbogsportal Ordbogen.com skulle også omtales, syntes jeg, da portalen bliver flittigt brugt, med over 1 million opslag på de travleste dage, og brugerkredsen er særdeles bred. Portalen giver adgang til 56 elektroniske ordbøger fra 15 forskellige udgivere/producenter, og otte af dem er tosprogsordbøger der er udviklet af Ordbogen.com, flere af dem i samarbejde med eksterne sprogfolk. Det interessante ved disse sidstnævnte ordbøger er den stærkt 'brugerdrevne', tilgang til hvilke opslagsord og hvilke oplysninger der anses at være behov for i den pågældende ordbog dvs. målet er at tilfredsstille brugernes praktiske informationsbehov hurtigst muligt, uden at der stilles høje krav om en teoretisk velfunderet leksikografisk tilgang. Ifølge Jaqueline Levin kan denne bruger- eller anvendelsesfokuserende tilgang resultere i noget ujævne, mindre systematiske mikrostrukturer da hovedvægten ligger på at anføre de lingvistiske oplysninger og oversættelser som brugerne

har søgt på, i stedet for at satse på udtømmende ordbogsartikler. Ord-bogsartiklerne skal være så enkle og overskuelige som overhovedet muligt, men hvis målsproget er et fremmedsprog, så tilbydes dog mere detaljeret lingvistiske beskrivelser, alt efter målsprogets sværhedsgrad for danskere. Et yderligere aspekt er at disse otte ordbøger hverken er produceret eller redigeret af leksikografer, men af erfarne professionelle sprogbrugere som oversættere, sprogundervisere mv.

Ordbøgers fremtid

Blandt ordbogsfolkene er der bred enighed om at den nutidige generation af ordbogsbrugere er født ind i den digitale tidsalder – det er jo en naturlig global tendens at ordbogsudgivere udnytter teknologien til at udvikle og publicere nye tidssvarende produkttyper og gå online med deres produkter. Lotte Follin stillede en lille graf til rådighed der viste at markedet for trykte ordbøger siden 2006 er stærkt faldende, hvor det elektroniske medium siden 2010 helt klart har taget føringen og stiger støt. Det er ganske naturligt at sprogteknologiske teorier og metoder i høj grad er integreret i disse processer, herunder også udnyttelse af parallelle tekstkorporusser; dynamiske, halvautomatiske statistikbaserede opdateringer vinder indpas i leksikografisk arbejde samtidig med at ordbøger – eller ordbaser – alt oftere vil blive en del af forskellige online sprogværktøjer ('lingware'), spil osv. Grænsen mellem leksikografi og sprogteknologi bliver nok endnu mere flydende med tiden – der har allerede i mange år været tæt samarbejde mellem de to lingvistiske deldiscipliner.

Dansk Sprognævn og Retskrivningsordbogen

Det sidste afsnit beskriver Sprognævnets ansvarsområder og opgaver, oplysningerne derom er fortrinsvis taget fra nævnets hjemmeside og er velkendte for alle leksikografer i Danmark. Den kortfattede, konkrete omtale af nævnets lovgrundlag, daglige opgaver og – hvad det leksikografiske arbejde angår – beskrivelse af Retskrivningsordbogen er antagelig interessant for mange udenlandske læsere af MLL, især sammenholdt med oplysninger om andre landes 'sprogansvarlige' myndigheder.

Artiklen slutter med at nævne alle de venlige og hjælpsomme kolleger der besvarede mine spørgsmål og bidrog med oplysninger om deres leksikografiske arbejde: Lotte Follin, Henrik Hovmark, Sabine Kirchmeier-Andersen, Jaqueline R. Levin, Sanni Nimb og Sven Tarp (TAK FOR HJÆLPEN!).

Anna Braasch
Lektor emerita
Center for Sprogteknologi, Københavns Universitet
braasch@hum.ku.dk

ENeL – European Network of e-Lexicography

Computers and the availability of the World Wide Web have significantly changed the conditions for the production and reception of dictionaries. For editors of scholarly dictionaries the Internet is not only a source of inspiration, it also generates new and serious challenges:

- to give users easier access to scholarly dictionaries and to bridge the gap between the general public and scholarly dictionaries;
- to establish both a broader and more systematic exchange of expertise and common standards and solutions;
- to develop a common approach to e-lexicography that forms the basis for a new type of lexicography that fully embraces the pan-European nature of much of the vocabularies of the languages spoken in Europe.

The proposed Action aims to establish a European network of lexicographers in order to deal with the above issues in a structured way.

(Kilde: <http://www.elexicography.eu/>)

Ovenstående netværk er etableret som led i EU's COST-projekt (European Cooperation in Science and Technology). Fra Danmark deltager som medlemmer af Management Committee Patrick Leroyer (pl@bcom.au.dk) og Henrik Lorentzen (hl@dsl.dk) med hhv. Lotte Follin og Lars Trap-Jensen som officielle suppleanter.

Mere information følger på medlemsmødet lige før LEDA's generalforsamling d. 29. april 2015.

Indtil da kan man læse mere om:

COST på http://www.cost.eu/domains_actions/isch/Actions/IS1305

ENeL på <http://www.elexicography.eu/>

Mindeord

Ordbogsredaktør Bent Christian Jacobsen

16. april 1944 – 28. september 2014

Bent Chr. Jacobsen blev mag.art. i nordisk filologi i 1973 og blev umiddelbart derefter redaktør på Den Arnamagnæanske Kommissions Ordbog (nu Ordbog over det Norrøne Prosasprog under Nordisk Forskningsinstitut) ved Københavns Universitet, hvor han havde været studentermedhjælp fra 1969. Indtil sin død var han ansat på ordbogen (ONP), med en enkelt afbrydelse i årene 1978-84, hvor han var dansk lektor ved Islands Universitet.

Hans særlige fagområder inden for det norrøne omfattede lovtekster og stednavne. Hans rolle som ordbogsredaktør tog en drejning i slutningen af 1980'erne, da han færdiggjorde en uddannelse som datanom for at kunne stå for udviklingen af ordbogens database og den elektroniske bearbejdelse af ordbogens materiale, et projekt, han var ansvarlig for indtil sin død. Dataprogrammerne til redigering af ordbogens artikler blev ligeledes kyndigt skræddersyet af Bent. Registerbind og de første tre bind af ordbogen udkom i årene 1989-2004, og derefter blev det besluttet, at alt materiale skulle digitaliseres, og ordbogen publiceres på nettet. I denne proces var han helt uundværlig takket være sin unikke fagkombination af filologi og datalogi.

Bent var leder af ONP fra 2003 til 2010, hvor ordbogen blev en del af Nordisk Forskningsinstitut. Det var også det år, hvor han kunne se frugten af sit digitaliseringsarbejde, da ONP blev gjort tilgængelig på nettet til glæde for forskere og studerende over hele verden.

Bent var en livsglad og god kollega, som man altid kunne regne med. Han sad på sin plads fra tidlig morgenstund og var altid parat til at hjælpe, selv om hans spøgefulde standardsvar gerne var "Det kan jeg ikke finde ud af", hvorefter problemet blev løst i en ruf!

I mange år havde han en firbenet medarbejder, den søde gravhund ved navn Hvutti, som havde sin faste arbejdsplads i en lænestol på hans kontor.

Bent spillede klassisk musik på tværfløjte, men havde i øvrigt en bred musiksmag, og han var en mester til at danse, gerne til rock and roll, hvilket han udfoldede ved særlig festlige lejligheder.

Vi savner ham både som ven og kollega, og han har efterladt sig et stort tomrum.

Kollegerne på ONP

Ordbog over det norrøne prosasprog
Nordisk Forskningsinstitut
Københavns Universitet
onp@hum.ku.dk

Word Knowledge and Word Usage

Representations and Processes in the Mental Lexicon

Scuola Normale Superiore

Pisa, March 30th - April 1st 2015

Final conference

Second Circular

The conference will encourage contributions focusing on the following two main topic areas (and their possible interconnections):

usage-based approaches to bootstrapping word form and structure (morpho-phonological and morpho-syntactic issues) including but not limited to

incremental acquisition of lexical categories

emergence of morphological structure

modelling lexical memories

anticipatory prediction-based mechanisms of word recognition

word production

frequency-based models of lexical productivity

word encoding

models of lexical architecture

family-based effects in word processing

word reading and writing

usage-based approaches to word meanings (lexical semantics and pragmatics in morphologically simple and complex words) including but not limited to

distributional semantics

interpretation of compounds

concept composition and coercion

conceptualisation of perception and action

time and space in the lexicon

metonymy and metaphor

lexico-semantic relations (polysemy, synonymy, antonymy etc.)

lexical, context-based and encyclopaedic knowledge

perceptual grounding and embodied cognition in the lexicon

semantic association and categorisation

More information at <http://www.networds-esf.eu/index.php?page=final-conference>

Important deadlines

Abstract submission (POSTPONED!): ~~December 1st~~ December 8th, 2014

Notification of acceptance: January 15th, 2015

Camera-ready abstract: February 15th, 2015

Conference registration: March 1st, 2015

13. Konference om Leksikografi i Norden

13. Konference om Leksikografi i Norden afholdes denne gang i København og arrangeres af Ømålsordbogen, [Nordisk Forskningsinstitut](#), Københavns Universitet i samarbejde med [Nordisk Forening for Leksikografi](#).

Konferencen finder sted på Københavns Universitet på Amager. Det faglige program afvikles 20.-22. maj 2015, men allerede 19. maj om aftenen er der en uformel sammenkomst med mulighed for registrering.

Alle oplysninger om konferencen – praktiske såvel som indholdsmæssige – annonceres på [hjemmesiden](#), som opdateres løbende. Indsendelse af abstracts, tilmelding og betaling vil ligeledes foregå via hjemmesiden.

Fristen for indsendelse af abstracts er **15. januar 2015**.
Besked om accept modtages **1. marts**.

Læs mere på hjemmesiden: <http://nfi.ku.dk/nfi2015/>

13. Konference om Leksikografi i Norden er støttet af [Nordplus](#)

